

Titus autem magis in greca. Et ideo volebat eum habere presentem ut predicaret in troade. Et quia erat absens. nam corinthii detinuerunt eum: dicit. Non habui requiem spiritui meo. sed quia dona dei non sunt imperfecta et donum linguarum fuit specialiter apostolis collatum ad predicandum per totum mundum. In omni terra exiit sonus eorum. Et ideo alia causa est melior que est quia apostoli iminebant in troade multa facienda. Nam ex una parte iminebat ei predicare his qui parati erant recipere christum per fidem. ex alia parte iminebat ei resistere aduersariis qui impediebant. et ideo: quia ipse non poterat solus ista facere angustia de absentia titi qui istetisset predicandi et conuersioni bonorum et apostolus restitit aduersariis. Et specialiter etiam hoc scribit eis ut inuadant non solum prima causa dilationis sue fuit ex eis. sed etiam scilicet. Nam ipse propter duriciam et dissensionem eorum detinuerat tanto tempore titum. et ideo dicit. Ego quia non inueni titum fratrem vel in christo. vel coadiutorum. puer. is. frater qui inuadit a fratre. Et quia non inueni titum in troade non remansit ibi. sed ualefaciens eis qui erant conuersi: et in quibus ostium apertum erat perfectus sum in macedonia ubi credebatur eum inuenire. Causa autem essendi in macedonia legitur Act. 16. ubi dicitur quod uir macedo. etc.

Consequenter cum dicit. Gratias autem deo. etc. Ponit perfectum sui processum. Et circa hoc duo facit. primo. n. describit ordines sui processum. Secundo. excludit ab isto processu pseudo apostolos ubi. Ad hoc quod tam idoneus. etc. Circa primum duo facit. primo insinuat perfectum quem faciebat. Secundo exponit quoddam quod dixerat ibi. Christus bonus odor. etc. Circa primum sciendum quod apostolus perfectum et fructum quem faciebat non attribuit sibi neque proprie virtuti sed deo. i. Cor. 15. Abundantius omnibus laboraui non ego: sed gratia. etc. Et ideo dicit. Gratias autem deo: scilicet ago. i. thes. 5. In omnibus gratias agite. Ephe. 5. Gratias agite. etc. Qui semper triumphat in christo iesu. i. triumphare nos facit in predicatione christi contra aduersarios. Ubi sciendum est quod predicatorum uirtutis duo debet facere. scilicet exhortari in doctrina sacra. et tradicere deuincere. et hoc dupliciter. disputatione hereticos. patientia uero persecutores. Unde per ordines ista tangit hic apostolus. et ideo dicit. Qui triumphat nos contra tradicentes. Ro. 8. In his omnibus superamus. Et. i. macha. 2. Non in fortitudine exercitus victoria belli: sed de celo. etc. Et odor et noticie sue manifestat per nos in omni loco. quantum ad exhortationem sacre doctrine. Sed odor et noticie sue exponit gloriam. id est filium suum. sed melius est ut hoc dicat ad differentiam noticie de deo quam faciunt alie scientie et quam facit fides. Nam noticia de deo que habet per alias scientias illuminat intellectum solum ostendens quod deus est causa prima: quod est unum et sapiens. etc. Sed noticia de deo que habet per fidem et illuminat intellectum: et delectat affectum: quia non solum dicit quod deus est causa prima. sed quod est saluator noster. quod est redemptor. et quod diligit nos quod est incarnatus pro nobis: que omnia affectum inflamant. Et ideo dicitur quod odor et noticie sue. i. noticiam suam suauitatis credenti pro nos in omni loco manifestat. quia iste odor longe lateque diffunditur. Ecc. 4. 24. Ego quasi uitis fructificauit. etc. Heb. 27. Ecce odor filii mei. Quia uero aliquid possent dicere quid est odor dei in omni loco. nam multa loca sunt in quibus non recipitur predicatio nostra. ideo apostolus exponit dicens. Non curio quod siue recipiant predicationem siue non: tamen noticia dei manifestat ubi quod pro nos. quia sumus bonus odor christi deo. i. ad honorem dei. et loquitur ad similitudinem legis ubi dicitur quod sacrificium fiat in odorem suauitatis suauissimum deo. quasi dicat. Nos sumus bonus locustum. quod offerit deo in odorem suauitatis. Et tamen in his que salui sunt: ut scilicet non pereant: quod est eis a deo. que in his que perirent quod est eis ex seipsis. Ubi dicitur. 13. Perditio tua israel ex te. Sed est ne odor bonis et malis eodem modo. Non. sed alius quod est odor mortis in morte: id est inuidie et malitie occasionaliter ducetis eos in mortem eternam illis: scilicet qui

uidebant bone fame apostoli et impugnabant predicationem christi et conuersionem fidelium. Luc. 2. Positus est hic in ruinam et in resurrectionem. Alius autem odor uite dilectionis et bone opinionis ducetis eos in uitam eternam. scilicet illis que gaudent et conuertuntur ad predicationem apostoli. i. Cor. 1. Verbum crucis pereuntibus. etc. Vis autem que saluum. etc. Sic ergo ex odore apostoli boni uiuunt: mali moriuntur. sicut legitur quod ad odorem uinearum florescunt moriuntur serpentes.

Consequenter cum dicit. Sed ad hec quod tam idoneus. etc. excludit ab isto processu pseudo apostolos dicens. Quis est tam idoneus ad ista. scilicet que nos apostoli veri facimus. Quasi dicat. Nullus. ps. Nimis honorati sunt amici tui deus. Sed contra puer. 27. Laudet te alienus. etc. Ad hoc respondet gregorius super ezechiel. quod sancti duplici ex causa seipsum laudant: et non propter gloriam suam et uanitate. Prima causa est ut non desperent in tribulationibus: sicut Job qui amici nitebant eum ad desperationem inducere: reduxit ad memoriam suam bona que fecerat. ut confortatus non desperaret. Unde dicebat. Depigi fedus cum oculis meis. etc. Legit etiam de quodam sancto patre quod quando tentabat de desperatione reducebat ad memoriam bona que fecerat ut confortaret. quando tentabat de superbia: reducebat ad memoriam mala ut humiliaret. Secunda causa est propter utilitatem. scilicet habere in maiori fama: et citius crederetur doctrine sue. Et propter hanc causam hic apostolus laudat se. Nam corinthii preferbant sibi pseudo apostolos et contemnebant eum. et ideo non sic obediebant sibi. Ut ergo non uilipenderet eum: sed obediret sibi: profert se eis et laudat se et dicit. Sed ad hec quod tam idoneus sicut nos: non pseudo: quia licet ipsi predicent: tamen adulterant uerbum dei quod nos non facimus. Ubi dicit. Non sumus sicut pluri mihi. scilicet pseudo adulterantes uerbum dei admiscendo contraria sicut heretici: qui licet confiteantur christum: tamen non dicunt eum esse uerum deum: sic faciunt pseudo: quod dicit eum euangelio debere obseruari legalia. Item non adulterantes uerbum dei. i. predicantes uel propter quantum uel propter fauorem laudis. Sic. n. mulieres adultere dicuntur quando recipiunt semen ex alio uiro ad propagationem plis. In predicatione autem semen nihil aliud est quam finis seu intentio tua uel fauor glorie proprie. Si ergo finis tuus est questus si intentio tua est fauor glorie: proprie adulteras uerbum dei. Hoc faciebant pseudo: quia propter questum predicabant. infra. 4. Neque adulterates uerbum dei. etc. Apostoli autem predicabant neque propter questum neque propter gloriam propriam. sed propter laudem dei et salutem proximi. Et ideo subiungit. Sed ex sinceritate. i. sincera intentione: non pro questu et sine admixtione corruptionis. supra. i. Ex sinceritate. etc. Ponit autem triplicem rationem huius sinceritatis. Prima ratio sumit ex dignitate mittentis. Nuncium enim ueritatis decet uera loqui. Et ideo dicit ex deo id est illa sinceritate que est digna nuncio dei. i. pe. 4. Si quis loquitur quasi sermones dei. Secunda sumit ex auctoritate prelati cui astat. Ideo dicit. Coram deo coram quo ex sinceritate loqui debemus. 3. reg. 17. Uinit dominus in cuius respectu sto. etc. Tercio sumitur ex dignitate matris de qua loquitur. Nam predicatio apostolorum est de christo. et ideo debet esse sincera: sicut et ipse deus et christus. Et ideo dicit. In christo solum non de legalibus ut pseudo faciunt. i. Cor. 2. Neque estimauit me scire aliquid inter uos nisi christum et hunc crucifixum.

CAP.

III.

Incipimus itez nos metipsos commedare. Aut nisi quid egemus sicut quodam comedatitij epistolis ad uos aut ex uobis. Epistola nostra uos estis scripta in cordibus nostris: que scitur et legitur ab omnibus hominibus manifestati: quoniam epistola estis christi ministra.

ta a nobis et scripta non atramento: sed spiritu dei vivi: non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per xpm ad deum. non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quoniam ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est.

C Postquam apostolus suam excusationem posuit in qua benivolentiam captavit auditorum: hic consequenter persequitur suam intentionem. tractans de ministris noui testamenti. Et circa hoc duo facit. Primum. commendat dignitatem bonorum ministrorum. Secundo vero exaggerat malitiam malorum ministrorum: et haec a. i. o. ca. 2. deinceps. Circa primum duo facit. Primum. commendat ministerium noui testamenti. Secundo commendat usum huius ministerii in alijs exhortando eos ad hoc ibi. 6. cap. (Adiuuantes autem etc.) Primum commendat hoc ministerium noui testamenti ex tribus. ex dignitate ex usu. cap. 4. ibi. (Ideo habentes etc.) et ex primis. 5. cap. ibi. (Scimus autem quoniam si etc.) Circa primum duo facit. Primum remouet quaedam obiectionem. Secundo commendat ministros noui testamenti ibi. (Qui et idoneos nos fecit etc.) Circa primum sciendum est quod apostolus intendit commendare ministros noui testamenti quoniam ipse erat vnus. et ideo ne corinthii obicerent sibi quod in huius vellet commendare seipsum: statim excludit dicens (Incipimus etc.) Ubi duo facit. Primum monet questionem. Secundo respondet ibi (Aut nunquam etc.) Questio sua talis est. Dico quod non sum adulterantes verbum dei sicut pseudo: sed ex sinceritate sicut ex deo. Sed nunquam hoc dicendo. Incipimus iterum nos commendare. id est dicimus ista ut velim nostram gloriam querere et non dei. Et dicit iterum. quod in epistola prima commendauerat se satis cum dixit. Ut sapiens architectus etc. Non ergo hoc dicimus: ut queramus gloriam nostram: sed dei puer. 27. Laudet te alienus etc. Huic autem questionem respondet cum dicit. Aut nunquam egemus etc. Et ostendit quod non libenter commendat se. Et circa hoc duo facit. Primum ostendit quod non indiget commendatione hominum. Secundo quod neque etiam hoc requirit ipse ab eis ibi. (Fiduciam autem talem etc.) Circa primum duo facit. Primum ostendit quod non indiget commendatione eorum ad gloriam propriam. Secundo huius causam assignat ibi. (Epistola nostra vos estis etc.) Dicit ergo. Dico quod non incipimus commendare nosmet ipsos. quod non indigemus commendatione. Et hoc est quod dicit. Aut nunquam id egemus nos veri ministri sicut quidam. id est pseudo commendaticys epistolis. id est laudibus missis ad vos ab alijs aut ex nobis alijs missis. (Sed contra collo. 4. dicit Marcus consoberinus barnabe de quo accepistis mandatum etc. Etiam legati pape semper portat litteras commendaticias. Non est ergo malum Responso dicendum quod accipere litteras hoc a personis famosis ut solum per illas commendemur et honoremur quousque ipsi ex bonis operibus suis veniant in noticiam: hoc non est malum. hoc faciunt legati pape. Apostolus vero ita iam erat notus et commendatus apud istos per opera sua: quod non indigebat litteris commendaticys. Et ideo statim causam huius assignans subdit. Epistola nostra vos estis. Quasi dicat. Ego habeo bonas litteras non indigeo alijs. et ideo circa hoc duo facit. Primum enim ostendit que sit ista littera quam habet. Secundo exponit hoc idem ibi. (Manifestati etc.) Circa primum duo facit. Primum ostendit que sit illa littera. Secundo ostendit eam esse sufficientem ad commendationem propriam ibi. (Scripta etc.) Dicit ergo sic. Epistola nostra vos estis. id est epla per quam manifestat dignitas nostra: qua nos commendamur ita ut epistolis alijs non indigeamus supra. 2. Gloria nostra vos estis Gal. 4. Filioli mei quos iterum parturio etc. (Sed hec epistola estne sufficiens: Ita quod scripta etc.) Ubi duo tangit. sufficientiam litterarum hoc causantia Unum est quod intelligat et sciatur ab eo per quo mittitur. alias adhuc quereretur nisi sciret se eam habere. Et quantum ad hoc dicit. Scripta in cordibus nostris. quod semper vos habemus

in memoria: habentes de vobis specialem curam. Phil. 1. Et quod habeam vos etc. Secundum est quod ille cui mittitur legat et sciatur eam: alias non curaret de commendatione eius. Et quantum ad hoc dicit. Que scitis et legis ab omnibus hominibus. Nostra inquit quod per nos instituti estis et conuersi. Legit autem quod exemplo nostri etiam alij imitantur vos. Aba. 2. Scribe visum et explana eum super tabulas: ut percurrat qui legerit eum. (Quo autem scitur hec epistola exponit dicens. Manifestati etc. Et circa hoc tria facit. Primum exponit cui sit hec littera. Secundo quomodo sit scripta. et tertio in quo. Cui autem sit sic ostendit: quod christi. Et ideo dicit. Manifestati quoniam estis christi id est a christo informati et inducti. id est principaliter et auctoritative Mat. 23. Unus est magister vester. Sed a nobis secundario et instrumentaliter. Et ideo dicit. Ministrata a nobis. id est Lor. 4. Sic nos existimet homo etc. i. cor. 3. Quid igitur cephas etc. Quomodo autem sit scripta ostendit quod non atramento: id est non admixta erroribus sicut pseudo. non mutabilis et imperfecta sicut vetus lex: quod neminem ad perfectum adduxit. De b. 7. Nam atramentum nigrum est: per quod intelligitur error: et delebile: per quod intelligitur mutabilitas. Non inquit in atramento est scripta: sed spiritu dei vivi: id est spiritu sancto: quo viuuntis: et quo docete instructi estis. Ephe. 1. In quo signati estis etc. (Ubi autem sit scripta insinuat subdicens. Non in tabulis lapideis sicut lex vetus ut excludat duriciem. Quasi dicat. Non in lapideis cordibus habentibus duricies sicut iudei Act. 7. Dura ceruice etc. Sed in tabulis cordis carnalibus. id est in cordibus lautis ex charitate. et carnalibus. id est in mollibus ex affectu iplendi et intelligendi Ezechiel. 36. Auferas a vobis cor lapideum etc. (Fiduciam autem talem etc.) Apostolus supra excusauit se quod non querebat gloriam suam: quod non indigebat ea: hic vero probat hoc: quod ipse non querit gloriam propriam. imo omnia bona que facit non attribuit sibi: sed deo. Et circa hoc duo facit. Primum enim attribuit omnia bona que habet et facit deo. Secundo causam huius assignat ibi. Non quod sufficientes etc. Dicit ergo primo. Dico quod non egemus epistolis commendaticys. et quod vos estis epistola nostra ministrata a nobis. Nec etiam querimus gloriam nostram sed christi. et fiduciam talem. id est dicendi talia. Habemus ad deum. id est referimus in deum. Vel fiduciam tendentem in deum ex cuius viribus hoc dico. quod ipse in me operatur. quam quidem fiduciam habemus per christum: per quem accessum habemus ad patrem ut dicitur Ro. 5. Qui viuunt nos deo. Jere. 17. Benedictus vir etc. Et quod viuunt deo per christum habeo hanc fiduciam. ps. Fiducialiter agam etc. Causa autem huius fiducie est. quod quicquid ego facio et ipsum principium operis deo attribuo. Et ideo dicit. Non quod sufficientes sumus cogitare saltim non dicere vel implere. Nam in quolibet processu operis primo est assensus: qui fit cogitando: deinde collatio per verbum et postmodum impletio per opus unde fit. ut si nec cogitare qui a se habeat: sed a deo. non est dubium quod non solum perfectio operis boni est a deo: sed etiam inchoatio. Phil. 1. Qui cepit in vobis opus bonum etc. Et hoc est contra pelagianos dicentes quod inchoatio boni operis est ex nobis: sed perfectio est a deo. Esa. 26. Omnia opera nostra etc. Sed ex hac ne videatur tollere libertatem arbitrii dicit. A nobis quasi ex nobis. Quasi dicat. Possum quidem aliquid facere quod est liberi arbitrii. sed hoc quod facio non est ex me: sed a deo. qui hoc ipsum posse confert: ut sic et libertatem hominis defendat cum dicit. A nobis: id est a nostra parte. et diuinam gratiam commendat cum dicit. Quasi ex nobis: scilicet procedat sed a deo. Hoc etiam philosophus vult quod nunquam homo per liberum arbitrium potest quoddam bonum facere sine adiutorio dei. Et ratio sua est. quia in his que facimus querendum est illud propter quod facimus. Non est autem procedere in infinitum: sed est deuenire aliquid: puta ad con-

filium. Sic ergo hoc bonū facio: q̄ cōsiliū mibi inest ad hoc: et h̄ ē a deo. Un̄ dicit q̄ cōsiliū boni est ab aliquo q̄d est supra hoīem mouēs eū ad bene operandū. Et hoc est deus. qui et hoīes mouet: et oīa que agūt ad actiones suas: s̄ aliter et aliter. Cū enīz h̄s motus sit quoddaz receptū in moto. op̄z q̄ hoc fiat s̄m modūz sue nature. i. rei mote. Et ideo oīa mouet s̄z suas naturas. Ea ergo quoz natura est vt sint libere volūtatis d̄niuz suaz actionū h̄ntia mouet libere ad operatiōes suas sicut creaturas rōnales et itelle ctuales. Alia aut̄ nō libere: s̄z s̄z modūz sue nature. licet aut̄ tē nō simus sufficiētes cogitare aliqd a nobis tanq̄ ex nobis. tū habem̄ aliquā sufficiētā: q̄. s̄. bonū possumus velle et credere icipiamus. et h̄ a deo est. p̄^a Lōz. 4°. Quid habes q̄d nō accepisti: et̄.

¶ Lectio. II.

¶ Si et ydoneos nos fecit ministros noui testamēti: nō littera sed spiritu. Littera enim occidit. Spiritus autem viuificat. Quia si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus: fuit in gloria: ita vt non possent intendere filij israel in facie moyfi propter gloriam vultus eius que euacuatur. quomodo nō magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam nec glorificatū est q̄d clarnit in hac parte propter excellētes gloriaz. Si enīz quod euacuatur p̄ gloriam est: multo magis q̄d manet in gloria est.

¶ Comēdato ministerio noui testamēti: hic cōsequēter cōmendat ministerios eius. Et primo ponit duo que respōdēt verbis premisiis. Premiserat enim donūz a deo acceptūz cum dixit. Sufficiētia nostra et̄. Et fiduciam ex dono conceptam cui dixit. Fiduciaz talē et̄. Primo ergo determinat ea que pertinet ad donūz perceptūz. Secundo ea que ad fiduciam cōceptam ibi. (Habētēs igitur tales et̄.) Circa p̄mum tria facit. Primo ostēdit donūm a deo susceptū: scilicet ministeriū noui testamēti. Secundo describit nouū testamētū ibi. (Nō littera sed spiritu.) Tertio ex dignitate noui testamēti ostēdit dignitatez ministrorū eius ibi. (Si ministratio et̄.) Dicit ergo. Dico q̄ sufficiētia nostra ex deo ē. qui et fecit nos ydoneos ministros noui testamēti. Esa. 61. Ministri dei nostri dicetur vobis. Et in hoc tenemus locūz angeloz. ps. Qui facit angelos et̄. Sed nō solūz fecit nos ministros: sed ydoneos. Deus enī cuius rei dat ea per que possit cōsequi p̄fectionē sue nature. Un̄ deus constituit ministros noui testamēti dedit et eis ydoneitātē ad hoc officiū exercēdū: nisi sit impedimētū ex parte recipiētium. supra. 2. Et ad hec q̄s taz ydoneus. s̄. sicut apostoli a deo instituti. Hoc autē nouū testamētū quid sit describit subdēs. Nō littera et̄. Et describit ipsū q̄tum ad duo. scilicet q̄tum ad illud in quo cōsistit et q̄tum ad causam p̄pter quaz datur est ibi. Littera enī occidit et̄. Circa p̄mū sciēdūz est q̄ apostolus loquitur p̄funde. Dicitur enīz Je. 31. Seriaz domui israel et domui iuda sedus nouū nō s̄m pactū quod pepigi cū patribus vestris. Et post. Dabo legēz meam in visceribus eoz. et in corde eoz superscribaz eam et̄. Vetus ergo testamētū scribitur in libro postmodū sanguie aspergendo. vt dicitur Heb. 9. Accepit sanguinez et asperxit libz et̄. Dicēs. hic est sanguis et̄. Et sic patet q̄ vetus lex est testamētum littere: sed nouū testamētum est testamētum spiritus sancti: quo charitas dei diffunditur in cordibus nostris. vt dicitur Romano. 5. Et sic dum spiritus sanctus facit in nobis charitatem: que est plenitudo legis est testamētū nouū: nō littera: id est per

litteram scribēdum: sed spiritu: id est per spiritum qui viuificat. Romano. 8. Lex spiritus vite. id est viuificātis. Causa autem quare datur sit nouū testamētum per spiritūz: subditur. Quia littera occidit occasionalit̄. Nam littera legis dat solūz cognitionē peccati. Romano. 3. Per legē. n. cognitio peccati. Ex hoc aut̄ q̄ cognosco peccatū solū duo sequuntur. Nam lex duz per eaz cognoscitur nō reprimit cōcupiscētiam: sed magis occasionalit̄ auget: in quātum cōcupiscētia feruētius fertur in rez prohibitas. Unde huiusmodi cognitio nōdum destructa causa cōcupiscētie occidit. hic vero addit preuaricationē. Nam grauius est peccare cōtra legem scriptam et naturalem simul: q̄ cōtra legem naturalem solum. Romano. 7. Occasiōe accepta nō data peccatūz et̄. licet autem occasionalit̄ occidat: in q̄tum: scilicet auget cōcupiscētiam: et addit preuaricationē: nō tamē est mala lex vetus. quia ad minus prohibz mala. Et tamē imperfecta iquātum nō remouet causam. Est ergo lex sine spiritu iterius imprimēs legēz in corde occasio mortis. Et ideo necessarium fuit dare legem spiritus qui charitatem in corde faciens viuificat. Joan. 6°. Spiritus est qui viuificat.

¶ Cōsequēter ex his ostēdit dignitatē sui ministerij. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit q̄ ministeriū noui testamēti p̄fertur ministerio veteris testamēti. Secundo q̄ nō solum p̄fertur: sed q̄ ministeriū veteris testamēti quasi nihil habet de gloria in comparatiōe ad nouū ibi. (Nam nec glorificatūz et̄.) Circa p̄mūz duo facit. Primo ostēdit q̄ ministeriū noui testamēti p̄fertur veteri. Secundo rōnem huius assignat ibi. (Nam si ministratio et̄.) Circa p̄mūz sciēdūz est q̄ apostolus argumētatur ex hoc quod habetur Exod. 24. Ubi littera nostra habet q̄ moyfes habebat faciē cornutā ita q̄ nō possent et̄. Alia littera habet faciez splendidas: quod melius dicitur. Nō enim intelligēdūz est euz habuisse cornua ad litteras: sicut quidā euz pingunt: sed dicitur cornuta propter radios: qui videbantur esse quasi quedam cornua. Arguitur autē ex hoc sic. Et primo per vnum simile et est locus a minori. Cōstat enīz q̄ si aliquid quod minus est habet aliqd de gloria q̄ multo magis illud quod est maius. Sed vetus testamētum est minus q̄ nouū: cuius ergo illud fuerit in gloria: ita vt nō possent et̄. videtur q̄ multo magis nouū est in gloria. q̄ autem vetus testamētūz minus sit nouo. probat tripliciter. Primo q̄tum ad effectūz: quia illud est testamētūz mortis istud vite: vt dictūz est. Et quātūz ad hoc dicit q̄ si ministratio mortis. id est veteris que est occasio mortis et hoc respōdet ei quo dicitur. littera occidit et̄. Secundo q̄tum ad modū tradēdi: quia vetus fuit tradita litteris in tabulis lapideis. noua vō fuit ip̄ressa spū in cordib⁹ carnalib⁹. et h̄ inuit cū dic. L̄ris d̄formata. i. p̄fecte formata i lapidib⁹. i. i tabulis lapideis. Et h̄ r̄ndet ei quo d̄. Nō l̄ra s̄z spū et̄. Tertio q̄tum ad p̄fectōez: q̄ gl̄ia veteris testa. sine fiducia est. q̄ neminē ad p̄fectū adduxit lex. In nouo vero ē gl̄ia cū spe melioris glorie. s̄. sempiternae. Esa. 51. Salus mea in sempiternūz erit. Et hoc inuit cum dicit. Que euacuatur. Gal. 5. Quia si circūcidimini x̄ps nihil et̄. Cōlo ponit cū dic. Quō nō magis. q̄d planū est. Voz aut̄ rōnē assignat cōsequēter cū dic. (Nam si ministratio et̄.) Et ē rō sua talis. Gl̄ia magis debet iusticie q̄ dānatōi: s̄ ministeriū noui testi est ministeriū iusticie: q̄ iustificat iteri⁹ viuificādo. Ministeriū aut̄ veteris testi ē ministeriū dānatōis occasioalr. s̄. eodē. L̄ra occidit: spū aut̄ viuificat. Cū ḡ mistra dānatōis. i. mistra veteris testi q̄ occasioalr ē cā dānatōis: vt d̄cū ē. ē i gl̄ia que apparuit in facie moyfi: cōstat q̄ multo magis abundat in gl̄ia. i. dat abundatē gl̄iaz mistris ei⁹ ministeriū iusticie. i. noui testamēti: per q̄d datur spū per quem est iusticia et

cōsumatio virtutum. Prouer. 3. Sapiētes gloriā posside bunt. Cōsueuerūt in hoc loco fieri qōnes de cōparatione moysi et pauli: sed si recte cōsiderent verba apli: nō sunt ne cessarie: qz hic nō fit comparatio psonae ad psonas: sed mi nistry ad ministeriū. Sed quia possent pseudo dicere qz licet maius ministeriū sit noui testamēti q̄ ministeriū ve teris testamēti: nō tñ est multū magis: et iō bonū est qz illi ministerio et isti itēdamus qd̄ et faciebāt: qz siml̄ seruabāt legalia euz euāgelio. Ideo hic cōsequēter aplūs hoc ipro bar cū dicit. (Nam nec gloriificatus ē.) Et circa hoc duo facit. P̄mo enī ostēdit qz ministeriū noui testamēti absqz aliqua comparatiōe excedit ministeriū veteris. Secūdo cām huius assignat ibi. (Si enī qd̄ euacuat̄.) Dicit ḡ. Di xi qz ministeriū iusticie abūdat in gloria. et in tñ qz gloria veteris ministerii nō est dicēda glia: qz nec gloriificatū ē. qd̄ dupl̄ exponit. P̄mo modo sic. Qz nec tē. i. illa glia ni hil est in comparatiōe ad istam noui testamēti: qz illa glo ria nō est oibus mīstris collata: s̄z solus moysi. et nō claruit in toto moysi sed in parte. i. in facie soluz p̄ticulariter. Et iō nec glificatū est. i. nec gloriificari debet p̄pter excellen tē gloriā. i. comparatiōe excellētis glorie noui testamēti que abundat grā vt per eaz purificati hoies possent vide re nō gloriā hois: sed dei. Sc̄do modo vt punctē sic. Nec gloriificatū est qd̄ claruit. Quasi dicat. Naz in hac parte. i. in respectu huius nāe p̄ticularis qz sumus serui nō est glo rificatū. i. nō gliosus: illud qd̄ claruit in veteri testamēto: et hoc p̄pter excellētem gloriā que est in nouo. qz illa ē glo ria dei patris. Vniū aut cām assignat cōsequēter. euz di cit. (Si enī qd̄ euacuat̄ tē.) Et est rō sua talis. Illud qd̄ datur vt transeat nihil est in respectu ad illd̄ qd̄ datur vt semper maneat. Si ergo testamētus vetus qd̄ euacuatur tollitur. p̄^o Cor. 13. Cū venerit qd̄ perfectū est euabitur tē. Per gloriā enim moysi ministratū saltez per particula rez gloriā constat qz testamētum nouum manet: quia hic ichoatur et perficitur in patria. Luc. 21. Celum et terra trāsibunt: verba autē mea nō trāsibunt. Erit multo magis in gloria eterna in qua perficiet̄. Erit inqz nobis qz sumus huius ministri. **Lectio.** **III.**

Abentes igitur tales spem multa fidu cia vtimur. Et non sicut moyses pone bat velamen super facies suam vt non intenderent filij israhel in faciem eius quod euacuatur sed obtusi sunt sensus eorum. Usqz in hodiernum diez idipsum vel in lectio ne veteris testamēti manet non reuelatus. qd̄ in christo euacuatur: sed vsqz in hodiernū diez cum legitur moyses velamen positum est sup eoz eorum. Cū autem conuersus fuerit ad deū auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Abi aut spiritus domini ibi libertas. Nos vero oēs reuelata facie gloriāz domini speculā tes in eandē imaginē transformamur a clarita te in claritatē tanqz a domini spiritu.

Positus his que pertinet ad cōmēdatiōe doni percepti a deo. hic cōsequēter ponit ea que pertinet ad cōmēdatiō nē fiducie de ipso dono cōcepte. Circa hoc aut duo facit. P̄mo ponit fiduciam ex dono cōceptam. Secūdo vero comparat fiduciaz veteris et noui testamēti. (Et nō si cut moyses.) Dicit ergo p̄mo. Dabētes igitur talem spem ex hoc. s. quod nobis dictū est. s. vidēdi gloriāz dei. Ro. 8. Spe salui facti sumus. Multa fiducia vtimur. i. cōfiden

ter operamur ea que pertinet ad vsuz huius ministerii ex quo crescit nobis spes. Prouer. 28. Iustus quasi leo con fidens absqz terroze erit. Jere. 17. Benedictus vir qui cō fidit in domino.

Cōsequēter sicut pretulit donum dono ita p̄ferit fidu cia noui testamēti fiducie veteris testamēti. cū dicit. (Et nō sicut moyses tē.) Et circa hoc duo facit. P̄mo p̄pōit factū in veteri testamēto. Secūdo exponit ibi. (Qd̄ euacuat̄ tē.) Factū aut qd̄ p̄ponit legit̄ Exo. 24. vbi dicitur. Qz moyses qñ loquebat̄ ad pplm̄ velabat facie suā: qz p̄ pter claritatē vultus eius nō poterāt respicere in euz filij israhel. Et ideo diē. Et nō sicut moyses tē. Quasi dicat. Di co qz vtimur fiducia et tāta qz nō accidit nobis sicut moy ses faciebat eis. s. nō velādo faciem suam populo: qz nōdū venerat tempus reuelādi claritates veritatis. Dabemus ergo nos fiduciaz absqz velamine.

Cōsequēter exponit hoc qd̄ dixerat de velamine dicēs. (Qd̄ euacuat̄ tē.) Velamē enī illud erat obscuritas figu rarū que per xps euacuata est. Et circa hoc tria facit. P̄mo enī ponit euacuatiōe huius velaminis. Sc̄do quōd hec ena cuatio hz locū in iudeis ibi. (Sed obtusi tē.) Tertio quō nō hz locū in ministris noui testamēti ibi. (Nos vero re uelata tē.) Dicit ḡ qz moyses ponebat velamē. s. figure su per facie suā. qd̄. s. velamē euacuat̄. i. tollit p̄ xpm. s. iplen do in veritate qd̄ moyses tradidit in figura: qz oia in figu ra cōtingebāt illis. Sic enī xps p̄ mortē suā remouit vela mē de occisiōe agni paschalis. Et iō statim euz emisit spm̄ veluz tēpli scissus est. Itē in mittēdo spm̄ sc̄m̄ i corda cre dentiū vt itelligerēt spūaliter qd̄ iudei carnalr̄ itelligunt. Et hoc velamē remouit cū aperuit eis sensum vt itellige rēt scripturas. Luc. vlti. Quale autē effectū hēat in iudeis hec euacuatio ostēdit dicēs. S̄z obtusi tē. Et circa hoc duo facit. P̄mo ostēdit qz remotū ab illis nō fuit in statu isti delitatis. Sc̄do ostēdit qz remouebif in eoz cōuersiōe ibi. (Cū aut cōuersus fuerit tē.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ostēdit rōnē qre h̄ euacuatio nō hz effectū i iudeis. Sc̄do ex hoc ostēdit eos adhuc h̄re velamē ibi. (Sed vsqz in ho diernū diē tē.) Dicit ḡ. qz euacuat̄ in his qz credūt: sed nō q̄tū ad iudeos ifideles: et rō huius est: qz obtusi sunt sensus eoz. i. rō eoz hebes est et sensus eoz ibecilles et obtusi sūt nec possunt videre claritatē diuini luminis. i. diue verita tis absqz velaminē figurari. Et huius rō est: qz claudit ocu los vt nō videāt qz veluz tēpli scissus est. Et ideo ē ex eoz culpa ifidelitatis nō ex defectu veritatis: qz remoto vela mine oibus aperiētibus oculos mētis per fidē clarissime manifestat̄. Ro. ii. Lectitas ex parte cōtingit in israhel. Jo. 9. In iudiciū veni in hūc mūdū tē. Sic enī p̄phetauerat Esa. 6. ca. Exceca eoz ppli huius tē. Et v̄e in tñ obtusi sunt sensus eoz vt veritatē nobis manifestatā vsqz in hodiernū diē nō itelligāt. S̄z idipm̄ velamē qd̄ erat in veteri tes tamēto anqz velū tēpli scissus eēt in lectiōe veteris testi: qz nō alr̄ itelligūt illd̄ qz anqz adhuc inuitunt figuris vt ve ritatē nō reuelēt. i. nō itelligāt sic velamē dei nō figuram: sed veritatem credūt quod. s. euacuatur q̄tum ad fideles et q̄tum in se est omnibus per xpm. i. in fide xpi: sed in eis nō manet: qz nō credunt venisse xpm.

Cōsequēter cū diē. (S̄z vsqz i hodiernū diē tē.) Ostēdit quōd adhuc apd̄ iudeos ē velamē q̄tum ad ifideles licz remo tū sit p̄ xps. Circa qd̄ sciēdū ē qz velamē d̄r apponi alicui dupl̄. Aut qz appōit rei vise ne possit videri. Aut qz appo nit vidēti ne videat: s̄z iudeis in veteri lege vtroqz mō ap positū erat velamē. Nā et corda eoz excecata erāt ne cogi scerēt vitatē p̄p̄ eoz duriciē: et v̄e tēstn̄ nōdū p̄pletū erat qz nōdū vitas venerat. Vñ in signū h̄ velamē erat i facie moysi et nō in facieb̄ eoz s̄z veniēte christo velamē remo

tum est a facie moysi. i. a veteri testamēto: qz iaz impletus est: sed tamē nō est remotū a cordibus eoz. Et hoc est qd dicit. (Sed vsq; in hodiernū diē.) Quasi dicat amotū est a fidelibus veteris testamēti velamē. Sed adhuc cū legitur moyses. i. cū exponit eis vetus testm. Act. 15. Moyses a temporibus antiquis hz in singulis ciuitatibus qui euz predicēt in synagogis rē. Uelamē. i. cecitas. est positū sup eoz eoz. Ro. ii. Cecitas ex pte cōtingit rē. Qñ autē r quo modo remouet ab eis illud velamē: ostēdit cōsequēter cū dicit. (Lū autē puerus rē.) Et pmo describit modū remouēdi hoc velamē. Secūdo rōnem huius reddit ibi. (Dñs autē spūs rē.) Dicit ergo qd illud velamē adhuc est i eis: s; nō qd vetus testamētus sit velatus: s; qz corda eoz velata sunt. Et ideo ad hoc vt remoueat nihil restat nisi qd cōuertant: r hoc est qd dicit. Lū autē cōuersus fuerit. s. aliquis eoz ad deuz per fidē in xpm ex ipsa cōuersione auferet velamen. Esa. io. Reliquie cōuertētur rē. Et hoc ideo habetur. Roma. ii. Et nō qd cū ageret de cecitate loquit in plurali. Unde dicit. Super corda eoz: cū vō loquitur de cōuersione loquit in singulari dicēs. Lū autē puerus vt ostēdat eoz facilitatez ad malū r difficultatez ad bonū: quasi pauci puerant. Ratio autē quare cōuertātur r velamē remouet hoc modo est: qz deus vult. Possēt enī dicere qd velamē illud appositū est ex precepto dñi: r iō nō potest remoueri. Sed apostolus ostēdit qd nō solum potest remoueri: imo qz remouet per eum qui est dñs. r hoc est quod dicit. Dñs enī rē. Qd pōt duplx legi. Uno modo vt spūs teneat ex parte subiecti: vt dicat: spiritus. i. spūs scūs. s. qd ē auctor legis: est dominus. i. operat ex ppro libertatis arbitrio. Jo. 3. Spiritus vbi vult spirat. p. Cor. 12. Diuidēs singulis p ut vult. Vbi autē spūs dei ibi libertas. Q. d. Qz spūs est dominus: pōt dare libertate vt possimus libere vt scriptura veteris testamēti absq; velamine. Et iō qui nō habēt spūs scūs nō possunt libere vt. Gal. 5. Vos in libertate vocati estis. p. Pet. 2. Quasi liberi nō quasi velamē habētes malicie libertate. Alio modo vt per dñz itelligatur xps: r tūc legit sic. Dñs. i. xps est spūs scūs. i. spūs pātis: r iō vbi ē spiritus dñi. i. lex xpi spiritualiter itellecta nō scripta litteris: s; per fidem cordibus impressa: ibi est libertas ab omni impedimēto velaminis. Sciēduz autē qd occasione istorū verboz. s. vbi spiritus dñi ibi libertas: r illoz. s. iusto lex nō est posita: aliqui erronee dixerūt qd viri spirituales nō obligātur preceptis legis dñe. Sed hoc est falsum. nam precepta dei sunt regula volūtatis humane. Nullus autē homo est nec etiam angelus cuius volūtatez nō oporteat regulari r dirigi lege dñe. Unde impossibile est aliquem hoīem preceptis dei nō subdi. Hoc autē quod dicitur. iusto lex nō est posita. exponitur. i. ppter iustos qui iteriori habitu mouētur ad ea que lex dei precipit: lex nō est posita: s; ppter iniustos: nō quin etiam iusti ad eaz teneantur. Et similiter. vbi spūs domini ibi libertas: itelligit: qz liber est qd ē causa sui. seruus autē est causa domini: quicūq; g agit ex seipō libere agit: qui vero ex alio motu nō agit libere. Ille g vitat mala nō qz mala: sed ppter mādātum domini nō est liber: s; qui vitat mala qz mala: est liber. Hoc autē facit spiritus sanctus qui mentē iterius pficit per bonū habitū: vt sic ex amore caueat ac si pceperet lex dñe: r iō dicitur liber: nō quin subdat legi dñe: s; qz ex bono habitu inclinat ad hoc faciēdū quod lex dñe ordinat.

Deinde cuz dicit. (Nos vero oēs rē.) Ostēdit quomodo xpi fideles sunt oīno liberi ab hoc velamē. Dicit g. Dico qd ab illis auferitur velamē hoc: cum aliquis cōuersus fuerit sicut nos: nō aliquis: sed omnes: qui sumus xpi fideles. Luc. 8. Vobis datū est rē. Reuelata facie nō habētes velamen supra eoz sicut illi: r itelligit per facie eoz seu mens:

qz sicut per facie videt quis corporali ita per mentē spiritaliter. ps. Reuela oculos meos rē. Siam dñi nō moysi. gloria enim significat claritate: vt dicit Augu. Iudei autē videbāt quādā gliaz in facie moysi ex hoc qd locutus ē cū deo: s; hec gloria est imperfecta: qz nō est claritas: ex qua ipse deus est gloriosus: r hoc est cognoscere ipsum deum. Uel gliaz dñi. i. filiū dei. Prouer. 10. Gloria patris filius sapiens rē. Speculantes non sumitur hic a specula sed a speculo. i. ipsum deum gloriosum cognoscentes per speculuz rationis: in qua est quedā imago ipsius: r hoc speculamur quando homo ex consideratione sui ipsius assurgit in cognitionem aliquam de deo transformatur. Lum enī oīs cognitio sit per assimilationem cognoscentis ad cognitū: oportet qd qui vident aliquo modo trāsfōrmentur in deū. Et si quidem perfecte vident: perfecte trāsfōrmentur: sicut beati in patria per fruitionis vnionem. pme Joan. 3. Lum autem apparuerit rē. Si vero imperfecte: imperfecte: sicut hic per fidez. pme Corinth. 13. Videmus nūc per speculum r in enigmate: Et ideo dicit. In eandem imaginem. id est sicut videmus. Transformamur in quā a claritate in claritatem in quo distinguit triplicem gradum cognitionis in discipulis christi. Primus est a claritate cognitionis naturalis in claritate cognitionis fidei. Secundus est a claritate cognitionis veteris testamēti in claritate cognitionis gratie noui testamēti. Tertius est a claritate cognitionis naturalis r veteris r noui testamēti in claritatem visionis eterne. infra. 4. Licet is qui foris est rē. Sed vnde est hoc: Non ex littera legis sed tāq; a spiritu domini. Roma. octauo. Quicūq; spiritu dei aguntur. ps. Spiritus tuus bonus deducet rē. CAP. III.

Deo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus. non deficimus s; abdicamus occulta dedecoris: nō ambulantes in astutia: neq; adulatorantes verbum dei. sed in manifestatione veritatis: commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo.

Ostensa dignitate ministry noui testamēti: hic consequenter apostolus determinat de vsu ministry. Et circa hoc duo facit. Primo enim ostendit vsū huius ministry qui debet esse in agendis bonis. Secundo illuz qui debet esse in malis patienter tolerandis ibi. (Habemus autem thesaurum rē.) Circa primum duo facit. Primo ponit huius ministry vsū. Secundo obiectionem excludit ibi. (Qz si rē.) Dicit ergo. quia igitur huiusmodi ministerium est tante dignitatis in se r in ministris. Ideo nos habentes hanc administrationem: id est hanc dignitatem administrandi spiritualia. pme Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros rē. Roma. ii. Quandiu sum gentium apostolus ministerius rē. Habētes in quā non ex nobis seu ex meritis nostris: sed iuxta quod misericordiam consecuti sumus a deo: id est ex misericordia dei quam in hoc consecuti sumus a deo. pme Thimo. p. Misericordiā consecutus sum rē.

Cōsequēter cū dicit. (Nō deficimus rē.) Describit vsū huius ministry: qui debet esse circa bona agēda: r hoc qstū ad duo. Primo qstū ad vitationē malozū. Secūdo qstū ad operationē bonozū ibi. (In manifestatione rē.) Docet autē vitari mala in vsu huius ministry: r quātū ad vitaz r quātū ad doctrinam. Sed quātū ad vitam dupliciter: scilicet quantum ad operationem r quātū ad itētiō